

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปวิถีการดำเนินชีวิตของคนส่วนใหญ่ต่างก็เร่งรีบมากขึ้นเพราะต้องแข่งขันกับเวลาไม่ว่าจะเป็นสาเหตุมาจากภาระหน้าที่การทำงานซึ่งล้วนแล้วแต่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตทำให้คนส่วนใหญ่เลือกหาวิถีในการที่จะผ่อนคลายจากความเครียดเหล่านี้ซึ่งมีอยู่หลายวิธีที่จะสามารถตอบสนองความต้องการนี้ได้ อาทิ การเดินทางท่องเที่ยวซึ่งการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางสังคมที่นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ การพักผ่อนหย่อนใจยังทำให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมมีการแผ่ขยายแนวความคิดระหว่างผู้ให้และผู้รับนำสู่การเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตการลงทุน การบริการ เทคโนโลยี ตลอดจนทัศนคติและค่านิยม ฯลฯ (ดูย ชุมสาย, 2518)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของโลกมีการเจริญเติบโตอย่างสม่ำเสมอและมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยองค์การการท่องเที่ยวโลก(World Tourism Organization-WTO)ได้ประมาณการณ์ไว้ว่าจำนวนผู้เดินทางท่องเที่ยวทั่วโลกจะเพิ่มเป็น 664 และ 937 ล้านคนในปี พ.ศ. 2543 และ 2553 ตามลำดับ โดยมีอัตราการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ พ.ศ. 2538-2553 เท่ากับร้อยละ 4.7 และแนวโน้มสูงขึ้นทุกๆ ปี นอกจากนั้นแล้วอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ประกอบไปด้วยธุรกิจหลายประเภท เช่น การบิน การรถไฟ การเดินรถ การเดินเรือ การผลิตอาหาร การให้บริการที่พัก การนำเที่ยว การผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น (ยุพดี เสตพรรณ, 2544) เมื่อพิจารณารายได้จากประเภทของการใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายเพื่อค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึกเป็นค่าใช้จ่ายสูงสุด ในส่วนของปี พ.ศ. 2545 มีรายจ่ายมูลค่า 1,067.38 บาท/คน/วัน คิดเป็น 28.44 % ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด และในปี พ.ศ. 2546 มีรายจ่ายมูลค่า 1,074.08 บาท/คน/วัน คิดเป็น 28.46 % ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547 : 64) ดังรายละเอียดตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประเภทของค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยว

ประเภทของการใช้จ่าย	ปี 2546			ปี 2545		
	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/คน/วัน)	สัดส่วน (%)	+/- (%)	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/คน/วัน)	สัดส่วน (%)	+/- (%)
ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก	1,074.08	28.46	+ 0.63	1,067.38	28.44	- 8.05
ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง	466.52	12.36	+ 1.80	458.28	12.21	+ 3.38
ค่าบริการท่องเที่ยว	199.37	5.28	+ 21.15	164.56	4.38	- 3.18
ค่าที่พัก	981.48	26.00	- 2.52	1,006.89	26.82	+ 3.19
ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	632.27	16.75	- 0.12	633.03	16.86	+ 7.80
ค่าพาหนะเดินทางในประเทศ	308.38	8.17	- 2.35	315.81	8.41	+ 11.49
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	112.40	2.99	+ 4.28	107.79	2.88	- 15.42
รวม	3,774.50	100.00	+ 0.55	3,753.74	100.00	+ 0.16

ที่มา : งานฐานข้อมูลการตลาด กองวิชาการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (30 มิถุนายน 2547)

สินค้าที่ระลึกถือเป็นรายการสำคัญและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว สินค้าที่ระลึกส่วนใหญ่มาจากศิลปหัตถกรรมของแต่ละท้องถิ่นที่สร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวต่างถิ่นจึงเกิดการแสวงหาและจัดซื้อเป็นของฝากหรือเก็บไว้เป็นที่ระลึกถึงสถานที่ที่ได้ไปท่องเที่ยวและเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงเอกลักษณ์ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นต่างๆ รวมทั้งเตือนความทรงจำของนักท่องเที่ยวให้ระลึกถึงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และธุรกิจการผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึกยังเป็นธุรกิจที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นในด้านการช่วยสร้างงานสร้างอาชีพทำให้เกิดการกระจายรายได้และช่วยกระตุ้นให้คิดค้นนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาผลิตให้เกิดรายได้เพิ่มพูนก่อให้เกิดการพัฒนาชนบทและส่งเสริมเศรษฐกิจทำให้เพิ่มรายได้เข้าประเทศลดการขาดดุลการค้าของประเทศนอกจากนี้ยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมด้วย (เทวี โปธิผล และสุวภีร์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, 2538)

สินค้าหัตถกรรมมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยทั้งทางตรงและทางอ้อมมาเป็นเวลานานแต่เดิมการผลิตใช้วัตถุดิบและทรัพยากรที่อยู่ในท้องถิ่นผสมผสานกับฝีมือที่แสดงถึงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษตลอดจนการใช้อุปกรณ์การผลิตแบบพื้นบ้านสร้างสรรค์งานที่มีเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นต่อมาเมื่อมีการขยายตัวเริ่มมีการแข่งขันกันมากขึ้นการพัฒนาารูปแบบและการปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพตลอดจนการใช้อุปกรณ์ที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย

จึงเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการผลิตที่จะช่วยให้สินค้าหัตถกรรมสามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศส่งผลให้ประเทศมีรายได้จากการส่งออกเพิ่มมากขึ้น ตลาดการผลิตสินค้าหัตถกรรมยังขยายตัวมากขึ้นตามอัตราการเติบโตทางการท่องเที่ยวของประเทศที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อสินค้าหัตถกรรมไว้เป็นสินค้าที่ระลึก (ยุพดี เสดพรธม, 2544) และนอกจากนั้นศิลปหัตถกรรมยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมส่วนหนึ่งที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตโดยฝีมือและภูมิปัญญาซึ่งสะท้อนถึงความคิด ความเพียรพยายามและความฉลาดในการเลือกใช้วัสดุและวิธีการที่เหมาะสมทั้งยังเป็นสิ่งที่แสดงถึงทัศนคติความเชื่อและความผูกพันกับขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นและหัตถกรรมก็เป็นสิ่งที่อยู่คู่สังคม ไทยมาช้านานด้วยเหตุที่วิถีชีวิตของผู้คนในอดีตซึ่งเป็นสังคมกสิกรรมผู้คนมีความจำเป็นต้องผลิตงานหัตถกรรมขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการและเงื่อนไขในการดำรงชีวิต จากระยะเวลาที่ผ่านมามีการพัฒนาความรู้ ความสามารถและสั่งสมทักษะความชำนาญมีการถ่ายทอดสืบต่อกันเรื่อยมา อาทิ หัตถกรรมเครื่องเงิน เครื่องเงิน ผ้าไหม และการทำร่มพื้นเมือง ฯลฯ (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2535 :16)

ร่มพื้นเมือง เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่ผลิตโดยหมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง เป็นงานหัตถกรรมหมู่บ้านที่น่าชื่อเสียงมาสู่หมู่บ้านมาเป็นเวลาช้านานและมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนเชียงใหม่อย่างลึกซึ้งในอดีตภาพเหตุการณ์ที่เคยเป็นสัญลักษณ์ของชาวเชียงใหม่ คือหญิงชายชาวเชียงใหม่จะต้องมีร่มติดตัวไปไหนมาไหนอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงสาวชาวเชียงใหม่ในสมัยก่อนนิยมแต่งกายพื้นเมือง จี๋จรรยา สองล้อ ถือแฮนด์มือหนึ่ง ส่วนอีกมือหนึ่งถือร่มกันแดดไปตลอดทาง ที่มีจะเรียกขานกันว่า “ แม่หญิงขี่รถถีบกางจ้อง ” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2535) ในปัจจุบันภาพเช่นนี้หาอีกไม่ได้ แต่การทำร่มบ่อสร้างก็ยังสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันและนิยมทำกันแทบทุกครัวเรือนทำให้บ่อสร้างเป็นแหล่งผลิตร่มพื้นเมืองประกอบกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐทำให้หมู่บ้านบ่อสร้างกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ นิยมแวะมาเยี่ยมชมการทำร่มของหมู่บ้านบ่อสร้าง และหาซื้อเป็นของที่ระลึกอยู่ตลอดเวลา จากผลของการเปลี่ยนแปลงนี้เองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านในหมู่บ้านบ่อสร้างทั้งในส่วนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคมซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อศิลปหัตถกรรมของชุมชนซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเกิดการปรับเปลี่ยนในหลายด้านพร้อมทั้งความพยายามในการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนให้ดำรงอยู่ส่งผลต่อกระบวนการผลิตงานหัตถกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามเพื่อความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการทำหัตถกรรมท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวด้านการผลิตงานหัตถกรรมร่มของหมู่บ้านบ่อสร้างซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง

ในจุดมุ่งหมายของการผลิตแต่เดิมที่มุ่งประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญแต่เนื่องจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวจุดมุ่งหมายของการผลิตจึงเปลี่ยนไปเพื่อเป็นสินค้าที่ระลึกขณะเดียวกันกระบวนการในการผลิตก็เปลี่ยนแปลงตามซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังขาดการศึกษาวิจัยอย่างลึกซึ้ง และหากทำความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะช่วยแสดงถึงแนวโน้มของกระบวนการผลิต หัตถกรรมร่วมในอนาคตของชุมชนรวมถึงกลไกอื่นๆ ที่มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตงานหัตถกรรมท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่ระลึกที่สามารถซื้อขายได้ด้วยเงินสำหรับนักท่องเที่ยว

1.2 ประเด็นคำถามในการวิจัย

ในสังคมบริโภคนิยมในปัจจุบันนี้ผู้บริโภคมีได้ต้องการซื้อสินค้าที่ถูกผลิตขึ้นให้มีประโยชน์ในแง่ใช้สอยเพียงด้านเดียวอีกต่อไปแต่จะซื้อหรือบริโภคจากการสร้างคุณค่าความแตกต่างให้สินค้าด้วย ดังนั้นการบริโภคสินค้าในระบบทุนนิยมยุคใหม่จึงรวมถึงการบริโภคความหมายและสัญลักษณ์ที่แฝงอยู่ในสินค้า คุณค่าที่วันนี้จะถูกสร้างขึ้นเพื่อให้มีความหมายเอกลักษณ์ และตัวตน โดยใช้เทคนิคการนำเสนอในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้หัตถกรรมหรือวัฒนธรรมดากลายสภาพเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่พึงปรารถนาและมีคุณค่าในตัวเอง หากพิจารณาสินค้างานหัตถกรรมร่วมจากกระดาศาในบริบทของวัฒนธรรมการท่องเที่ยวสินค้าร่วมกระดาศาก็จะถูกใช้เป็นสินค้าที่ระลึกที่ใช้บอกสถานภาพของนักท่องเที่ยวว่าเป็นผู้ผ่านหรือมีประสบการณ์ในการเดินทางผ่านที่บ่อสร้างมาแล้วเช่นเดียวกับ มาร์โคโพล นักเดินเรือรอบโลกที่มักจะเก็บหาของที่ระลึกจากที่ต่างๆ ที่เดินทางผ่านเพื่อใช้เป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงสถานภาพเกี่ยวกับการเป็นนักบุกเบิกหรือนักเดินทางที่ผ่านมามีด้วยตนเองอย่างแท้จริง ดังนั้นคำถามในการวิจัยครั้งนี้คือหัตถกรรมร่วมกระดาศาของบ้านบ่อสร้างถูกเปลี่ยนแปลงอย่างไร มีพัฒนาการอย่างไรและทำให้เกิดผลกระทบบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการและกลไกต่างๆ ที่มีส่วนทำให้งานหัตถกรรมท้องถิ่นของชุมชนบ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ กลายเป็นสินค้าที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงลำดับการเปลี่ยนแปลงของงานหัตถกรรมร่วม หมู่บ้านบ่อสร้างที่เกิดจากบทบาทและอิทธิพลของการท่องเที่ยว

2. ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับองค์กรที่มีบทบาทเกี่ยวกับการพัฒนา การส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นทางด้านหัตถศิลป์ ให้เกิดความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

หัตถกรรมท้องถิ่น หมายถึงสิ่งประดิษฐ์ที่มีขึ้นในท้องถิ่นซึ่งสะท้อนถึงความคิดความเพียรพยายามและความฉลาดในการเลือกใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นและกลายเป็นอาชีพของคนในชุมชนในที่นี้หมายถึงเฉพาะ การทำร่มพื้นเมืองจากกระดาษสา

นักท่องเที่ยว หมายถึงจากที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายที่แตกต่างระหว่างนักท่องเที่ยวและนักทัศนาจรว่า นักท่องเที่ยวหมายถึง บุคคลที่เดินทางจากถิ่นที่อยู่ปกติของตนไปยังถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราวและมีการพักผ่อนอย่างน้อยหนึ่งคืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลิน พักผ่อน เยี่ยมญาติมิตร เพิ่มพูนประสบการณ์ติดต่อธุรกิจหรือประกอบภารกิจอื่นๆ แต่ทั้งนี้ต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ ส่วนนักทัศนาจรหมายถึงบุคคลที่เดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งในระยะเวลาหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวแต่จะไม่มีการพักผ่อน ณ สถานที่ที่ไปเยือน (World Tourism Organization : WTO, 1968) สำหรับหมู่บ้านบ่อสร้างซึ่งไม่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการพักผ่อนความหมายของนักท่องเที่ยวในการศึกษารั้งนี้จึงรวมทั้งนักท่องเที่ยวและนักทัศนาจร

กระบวนการทำให้เป็นสินค้า หมายถึง วิธีการรวมถึงกลไกต่างๆ ที่มีส่วนทำให้หัตถกรรมท้องถิ่นเกิดการเปลี่ยนแปลงคุณค่าและประโยชน์ใช้สอย

กลไก หมายถึง ระบบต่างๆ ทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการกลายเป็นสินค้าของหัตถกรรมมรดกกระดาษสาบ้านบ่อสร้าง

กระบวนการ หมายถึง ระบบขั้นตอนวิธีการหรือการกระทำที่มีอิทธิพลหรือส่งผลใดๆ ต่อกระบวนการกลายเป็นสินค้าของหัตถกรรมมรดกกระดาษสาบ้านบ่อสร้าง

หมู่บ้าน หมายถึง หมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ศิลปกรรมและมรดกทางวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นหรือการกระทำอันสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ ประเพณีและค่านิยมของมนุษย์ที่ได้รับการสะสมแต่ละยุคมาเป็นเวลานานแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ศิลปกรรม ได้แก่ วัฒนธรรมที่เป็นประเภทวัตถุ โดยครอบคลุมในเรื่องทางด้านวรรณศิลป์ สถาปัตยกรรมศิลป์และจิตรศิลป์

2. วัฒนธรรม ได้แก่ แบบแผนในการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติจนเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี

1.6 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ดำเนินการวิจัยได้จำกัดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ศึกษา เป็นชุมชนบ้านบ่อสร้าง ตำบลต้นเปา อำเภอต้นคำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีเหตุผลในการคัดเลือกพื้นที่ในการทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ

- 1.1 เป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงในด้านการผลิตงานหัตถกรรมร่วมพื้นเมืองมานานทำให้ภาพลักษณ์ของบ้านบ่อสร้างกับการเป็นหมู่บ้านทำร่มเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวและได้รับอิทธิพลโดยตรงจากการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตหัตถกรรมร่วม
- 1.2 เป็นหมู่บ้านที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากการท่องเที่ยว และเกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งยังมีการเรียนรู้และการปรับเปลี่ยนและการสืบทอดดำรงเอกลักษณ์ของกลุ่ม
- 1.3 เป็นหมู่บ้านที่มีการผลิตกระดาษสามาเป็นระยะเวลายาวนานและมีการนำเอากระดาษสาทำเป็นผลิตภัณฑ์ร่วมเพื่อใช้ในการชีวิตประจำวันและจำหน่ายเป็นรายได้แก่ครอบครัว

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะได้ศึกษาถึง

1. บริบททางประวัติศาสตร์ของชุมชน

ประวัติศาสตร์ชุมชน

- ความเป็นมาของชุมชนและการก่อตั้ง
- เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของชุมชน
- ทรัพยากรการท่องเที่ยว ลักษณะการท่องเที่ยว

บริบททางกายภาพ

- ที่ตั้ง อาณาเขต การคมนาคม
- ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะทางเศรษฐกิจของชุมชน

- การประกอบอาชีพ
- รายได้ และการบริโภค

การเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม

2. การเปลี่ยนแปลงการผลิตหัตถกรรมและกระบวนการกลายเป็นสินค้าที่ระลึก

- ความเป็นมาของงานหัตถกรรมรุ่มบ่อสร้าง
- รูปแบบวิธีการในการผลิตงานหัตถกรรมรุ่มบ่อสร้างในยุคดั้งเดิมการเริ่มต้นการผลิตจาก พ.ศ.2484
- การเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตในช่วงระยะเวลาก่อนจะมีการส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2485-2518
- การเปลี่ยนแปลงด้านการผลิต ในช่วงระยะเวลามีการส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2519-ปัจจุบัน
- การเปลี่ยนแปลงด้านคุณค่าและประโยชน์ใช้สอย
- การเปลี่ยนแปลงลักษณะปราณีตศิลป์และเอกลักษณ์และรูปแบบของหัตถกรรม
- การเปลี่ยนแปลงแนวคิดและการยอมรับของคนในชุมชนต่อหัตถกรรม
- ด้านวิธีการผลิตและจุดมุ่งหมายในการผลิต
- ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง

ขอบเขตด้านประชากรและแหล่งข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็นสามกลุ่มซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่1 ผู้ประกอบการที่ผลิตหรือจัดจำหน่ายรุ่มบ่อสร้างทั้งรายใหญ่และรายย่อยซึ่งในที่นี้ผู้ผลิตหมายถึงผู้ผลิตในขั้นตอนต่างๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตรุ่มบ่อสร้างซึ่งบริเวณที่ตั้งของสถานที่ผลิตหรือจัดจำหน่ายต้องตั้งอยู่ภายในหมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มที่2 ผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ (Key-Informants) ในการผลิตหัตถกรรม หมายถึง ผู้อาวุโสหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตรุ่มบ่อสร้าง รู้ถึงประวัติของหมู่บ้านบ่อสร้างและการทำรุ่มบ่อในอดีต ซึ่งอาจทำหน้าที่ในการผลิตรุ่มบ่อหรือเคยทำการผลิตหรืออยู่ในฐานะผู้รับจ้างในสถานประกอบการ

กลุ่มที่3 กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว หมายถึง กลุ่มครัวเรือนที่ตั้งอยู่บริเวณสองฟากฝั่งถนนสายบ่อสร้าง-คอยสะเกิดซึ่งมีระดับความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว(Tourism Development) และระดับการปะทะสังสรรค์

กับนักท่องเที่ยว(Tourism Interaction)มากกว่ากลุ่มครัวเรือนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในซอยที่ห่างจากถนนสายหลักนี้เพราะลักษณะการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านบ่อสร้างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินชมวิถีการทำและเลือกซื้อสินค้าจากร้านค้าบ้านเรือนริมสองฝากถนน ไม่ได้เข้าไปดูวิธีการทำตามบ้านเรือนในซอยต่างๆ

กลุ่มที่4 องค์กรที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวและส่งเสริมด้านการขายสินค้า จากภายนอกชุมชน อาทิ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคเหนือ สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ และรวมถึงสถาบันในชุมชนได้แก่โรงเรียน วัด สหกรณ์ร่วม และสถาบันอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านระยะเวลา

เริ่มทำการศึกษาจาก (1)ยุคดั้งเดิมการเริ่มต้นการผลิตจาก พ.ศ 2484 (2)การเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตในช่วงระยะเวลาก่อนจะมีการส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ 2485-2518 (3)การเปลี่ยนแปลงด้านการผลิต ในช่วงระยะเวลาที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2519-2548

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาระบวนการทำหัตถกรรมท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวกรณีศึกษา บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษที่ประกอบด้วยงานวิจัยเชิงสำรวจ(Survey Research) แบบตั้งคควิทยาโดยใช้การสัมภาษณ์กลุ่มประชากรที่กำหนดขึ้นและงานวิจัยเก็บข้อมูลแบบมานุษยวิทยาโดยใช้การสังเกตและจดบันทึกประกอบการซักถามเพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึกเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในบทที่1ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดแนวคิดและรูปแบบในการดำเนินการศึกษาวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเลือกระเบียบวิธีวิจัย
2. ข้อมูลและการกำหนดแหล่งข้อมูล
3. วิธีการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล
5. การสรุป อภิปรายผลการวิจัย เสนอแนะ
6. วิธีการทำงานและปัญหาอุปสรรคในการวิจัย

1. การเลือกระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยเหตุผลดังนี้

1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาและคำถามในการวิจัย ซึ่งการวิจัยมีคำถามในการวิจัยหรือวัตถุประสงค์ในการวิจัยถึงกระบวนการทำให้เหตุการณ์ท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่ระลึก อันเนื่องจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอย่างไรมีกลไกอะไรบ้างที่มีผลต่อกระบวนการกลายเป็นสินค้า ซึ่งเนื้อหา และคำถามของการวิจัยต้องการทราบถึงรายละเอียดที่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพราะจะสามารถอธิบายได้ละเอียดลึกซึ้งหลายแง่มุมมากกว่าอีกทั้งการกำหนดประเด็นและเนื้อหาของการศึกษานั้นในความจริงไม่สามารถจะกำหนดได้แน่นอนว่ามีอะไรบ้างต้นลึกขนาดใด การวิจัยในเชิงคุณภาพได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยเพิ่มเติมรายละเอียดของข้อความได้ตลอดเวลา เพราะเครื่องมือของการวิจัยจะกำหนดเฉพาะประเด็นใหญ่ ส่วนการกำหนดประเด็นย่อยนั้นขึ้นอยู่กับผู้วิจัยว่า เรื่องราวเหล่านั้นจะเกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา เพื่อจะอธิบายคำถามมากน้อยเพียงใด ฉะนั้นสำหรับประเด็นการศึกษาที่มีความลึกซึ้ง วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง

1.2 งานวิจัยในครั้งนี้เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางสังคมซึ่งมีความเคลื่อนไหว (Dynamic) อยู่ตลอดเวลา จึงจำเป็นที่จะต้องเลือกใช้วิธีการวิจัยที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ดังกล่าวทั้งในประเด็นเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและการจำแนกข้อมูลที่ได้รับซึ่งจะพบว่าระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพสามารถศึกษาและอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ดีและชัดเจน ประกอบกับสาระของการกลายเป็นสินค้าของเหตุการณ์ท้องถิ่น เป็นการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งผันแปรรวดเร็วในสังคมปัจจุบันให้เหตุการณ์นั้นดำรงอยู่ในชุมชนไม่ล่มสลายลง โดยเฉพาะชุมชนที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว และเหตุการณ์ถือว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อกระบวนการผลิตและการถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตของงานเหตุการณ์ท้องถิ่น ทั้งเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการผลิตเพื่อความสะดวกและปริมาณตามความต้องการของตลาด การเปลี่ยนแปลงรูปแบบขนาดและคุณภาพของงานประณีตศิลป์ รวมถึงถึงกระบวนการจัดการทางตลาดในรูปแบบของการผลิตนำธุรกิจ ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็นเหตุผลของการเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพลักษณะ

1.3 การศึกษาเกี่ยวกับการกลายเป็นสินค้าของงานเหตุการณ์นั้นเป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม ซึ่งการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ได้ผ่านการคิดและพิจารณาจากเข้าตัวมาแล้ว และเหตุผลของแต่ละคนอาจเหมือนหรือแตกต่างกันก็เพราะเหตุผลนั้นขึ้นอยู่กับบริบทของคนนั้นและส่วนหนึ่ง การแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์จะแสดงออกตามที่เขาคิดว่าผู้ชมทางสังคมนั้น ๆ

ต้องการในเรื่องดังกล่าว Goff man (อ้างในอุทัย ดุลยเกษม. 2529:8) ได้เปรียบเทียบแสดงออกของมนุษย์เหมือนกับบ้าน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือส่วนรับแขก เช่น ห้องรับแขก ซึ่งจะตกแต่งให้สวยงามให้เป็นที่พอใจของแขกและส่วนตัว เช่น ห้องนอน ห้องครัว และห้องน้ำ ซึ่งปกติจะไม่อยากให้แขกได้เห็นเพราะไม่ต้องการให้แขกเกิดภาพพจน์ไม่ดีแก่ตน ดังนั้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์นั้น ซึ่งจำเป็นต้องได้รับข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่แท้จริงและการได้มาซึ่งความร่วมมือการให้ข้อมูล ดังนั้น ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล เพื่อจะนำสู่ข้อมูลที่แท้จริงจึงเป็นความเหมาะสมกับการวิจัย อีกทั้งกลุ่มของการศึกษาของผู้วิจัยที่ใช้เพียงพื้นที่ 1 หมู่บ้าน ที่ต้องการศึกษาเข้าลึกนั้น ก็เป็นความสอดคล้องอย่างยิ่งต่อการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ข้อมูลและการกำหนดแหล่งข้อมูล

การศึกษาในเรื่องนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

ข้อมูลเอกสาร จากการค้นคว้างานเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรวิจัยพบว่าเอกสารหลายส่วนที่สามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ต่อเนื่องกันได้ รวมถึงการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีส่วนใกล้เคียงหรือเกี่ยวเนื่องกับเรื่อง การกลายเป็นสินค้า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเบี่ยงเบนวัฒนธรรม และ การทำหัตถกรรมของท้องถิ่น

ข้อมูลจากบุคคล เนื่องจากการวิจัยนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม โดยมุ่งที่จะหาคำตอบว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขหรือปัจจัยอะไรบ้าง ดังที่ผู้วิจัยจะศึกษาถึงหัตถกรรมท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงมาอย่างไรปัจจัยอะไรที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น ดังนั้นการวิจัยนี้จึงไม่ใช่การศึกษาประชากรแต่ใช้วิธีการหาผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) แทนการสุ่มตัวอย่างแต่ในส่วนของแต่ละแหล่งข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดไว้กว้างๆ ว่าคือประชาชนบ้านบ่อสร้างและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำหัตถกรรมที่หมู่บ้านบ่อสร้างซึ่งแยกเป็นกลุ่มได้ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการที่ผลิตหรือจัดจำหน่ายร่วมพื้นเมือง ทั้งรายใหญ่และรายย่อย

กลุ่มที่ 2 ผู้รู้หรือผู้ชำนาญในการผลิตหัตถกรรม

กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่มีระดับความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว

กลุ่มที่ 4 องค์กรที่บทบาทเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมหรือสนับสนุนด้านการผลิต การขาย

3. วิธีการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1. วิธีการวิจัย

3.1.1 การสังเกต (Observation) ทำการสังเกตข้อมูลทางกายภาพและปรากฏการณ์ในสังคมที่เกิดขึ้นปัจจุบัน โดยช่วงแรกจะทำการสังเกตข้อมูลทางภูมิศาสตร์ เช่นที่ตั้งหมู่บ้าน ถนน แม่น้ำ การตั้งบ้านเรือน หลังจากนั้นจะทำการสังเกตปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนการทำรุ่มและปัจจัยส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยทำการบันทึกข้อมูลไว้

3.1.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ผู้วิจัยจะมีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับชุมชนบ้านบ่อสร้าง เพื่อเป็นการทำความเข้าใจกับความรู้จักคุ้นเคยและทำความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับงานวิจัยและเป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview)

3.1.3 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-depth Interview)เพื่อเป็นการหาข้อมูลในเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informants) โดยทำการสัมภาษณ์และทำการบันทึกข้อมูลและบันทึกภาพด้วยกล้องถ่ายรูปและเทปบันทึกเสียงในบางกรณีโดยช่วงแรกจะสัมภาษณ์ในเรื่องที่ใกล้ตัว เช่น ถ้าสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้นำจะพูดคุยเรื่องข้อมูล หมู่บ้าน สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านถ้าสัมภาษณ์ผู้ทำรุ่มก็จะสัมภาษณ์กระบวนการทำรุ่มและการเปลี่ยนแปลงของรุ่มและกระบวนการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลจากการท่องเที่ยวจากนั้นจึงสัมภาษณ์ประเด็นอื่นๆ ตามเนื้อหาที่ต้องการทราบและนำไปตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย

3.1.4 การสัมภาษณ์กลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลว่าเป็นกลุ่มของผู้ผลิตหรือจำหน่าย สินค้าที่ระลึก โดยจะมีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเหล่านี้เป็นการเฉพาะเพื่อให้ตรงกับประเด็นคำถามของงานวิจัย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

3.2.1 ตัวผู้วิจัย เพราะการวิจัยในแนวนี้นี้เป็นการใช้คนสัมผัสกับคนผู้วิจัยต้องสร้างความรู้จักคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลที่แท้จริงการเก็บข้อมูลจะใช้การสัมภาษณ์รวมทั้งต้องสังเกตสิ่งแวดล้อมและกริยาของผู้ให้ข้อมูลตลอดเวลาเพื่อเก็บภาพของอารมณ์ผู้ให้ข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบกับข้อมูลเพื่อได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด

3.2.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อที่จะทำการศึกษาไว้อย่างกว้างๆ ล่วงหน้าเป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิดที่ผู้วิจัยต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึก การตั้งคำถามในการสัมภาษณ์

เป็นหน้าที่ของผู้วิจัยที่จะซักถามที่จะซักถามรายละเอียดจากผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งแบบสัมภาษณ์ได้กำหนดหัวข้อในการศึกษา 6 ประเด็นคือ

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลหมู่บ้านจะศึกษาถึงประวัติการก่อตั้งหมู่บ้าน ประวัติการพัฒนาสภาพทางกายภาพของหมู่บ้าน เช่น จำนวนหลังคาเรือน จำนวนคน สภาพทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

ประเด็นที่ 2 การเปลี่ยนแปลงของชุมชน ทางด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม

ประเด็นที่ 3 สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมของหมู่บ้าน จะทำการศึกษาถึงอาชีพรายได้ วิถีชีวิตองค์กรของชุมชน ระบบเครือข่าย ขนบธรรมเนียมประเพณี

ประเด็นที่ 4 การผลิตร่วมจะทำการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของผลิตร่วมเทคโนโลยี ผู้นำอาชีพ การตลาด และกระบวนการทำร่วม

ประเด็นที่ 5 การเปลี่ยนแปลงของกระบวนการผลิต จะศึกษาถึงพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงในการผลิต เนื้อหา วิธีการ

ประเด็นที่ 6 ใกที่มีผลต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงการผลิต การกลายเป็นสินค้าที่ระลึกซึ่งเป็นการเชื่อมโยงถึงบริบทของชุมชนและสังคมภายนอกเพื่ออธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

3.2.3 กล้องถ่ายรูปและเทปบันทึกเสียง เพื่อบันทึกภาพและเสียงเพื่อช่วยในการทำความเข้าใจในการนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลในบางกรณี

4. การเก็บรวบรวมวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากหน่วยงานต่างๆ อาทิ สำนักปลัดเทศบาลตำบลต้นเปา ที่ว่าการอำเภอสันกำแพง สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสันกำแพง สำนักงานปศุสัตว์อำเภอสันกำแพง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคเหนือเขต 1 จังหวัดเชียงใหม่ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หอสมุดคณะมนุษยศาสตร์ หอสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยพายัพ หอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ หอสมุดประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่

4.2 การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล จะทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า(Data Triangulation) โดยจะมีวิธีตรวจสอบ คือ พิจารณาจาก แหล่งข้อมูล ช่วงเวลา และสถานที่ เพื่อสังเกตความเหมือนและความต่างของข้อมูลที่ได้ และถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล ช่วงเวลา และสถานที่ที่เก็บข้อมูลแล้วข้อมูลที่ได้อาจมีประเด็นนั้นๆ มีทิศทางของคำตอบเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ผู้วิจัยจะถือว่าข้อมูลที่ได้นั้นเชื่อถือได้แต่หากในกรณีที่ข้อมูล

ได้รับไม่สอดคล้องกันจะทำการตรวจสอบโดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยนำข้อมูลจากแหล่งที่หนึ่งกับแหล่งที่สองไปตรวจสอบแหล่งที่ 3 ที่หากตรวจสอบแล้วข้อมูลในแหล่งใดที่ตรงกันก็จะถือเอาข้อมูลในประเด็นนั้นๆ ว่าเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้เช่นกัน จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ตามประเภทและประเด็นที่ต้องการแล้วนำไปวิเคราะห์กับเนื้อหาที่ได้ (Content Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเข้าด้วยกันและใช้การรายงานผลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

การเก็บรวบรวมวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลจะอาศัยการอยู่ร่วมในชุมชน และความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งจะขึ้นประโยชน์ต่อการได้รับข้อมูลที่แท้จริง เนื่องจากผู้วิจัยมีที่อยู่อาศัยอยู่ใน บ้านต้นเปา ซึ่งมีอาณาเขตติดกับ บ้านบ่อสร้าง อยู่ในตำบลต้นเปา ซึ่งเป็นตำบลเดียวกับบ้านบ่อสร้างและการมีคนที่รู้จักอยู่ในชุมชนบ่อสร้าง ทั้งผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะกรรมการบริหารเทศบาลตำบลต้นเปา และผู้อาชีพด้านการค้าขาย การผลิต หัตถกรรมท้องถิ่น สามารถใช้เชื่อมต่อความสัมพันธ์ไปยังผู้ให้ข้อมูลในหมู่บ้านกลุ่มอื่นๆ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งเป็นผู้ที่รอบรู้ข้อมูลและเรื่องราวที่จะศึกษาได้ดี และเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน ผู้ให้ข้อมูลจึงแจ้งสถานภาพการเป็นนักศึกษาแก่ชุมชนจะทำให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพ

5. การสรุปและ อภิปรายผลการวิจัย

เมื่อเก็บข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัย ผู้วิจัยจะสรุปประเด็นในการวิจัยในเรื่องกระบวนการทำหัตถกรรมท้องถิ่น ให้กลายเป็นสินค้าที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่มีบทบาทต่อกระบวนการกลายเป็นสินค้าและจะทำการอภิปรายผลโดยเปรียบเทียบผลการวิจัยที่ได้รับกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยอื่นๆ เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการท่องเที่ยวว่ามีผลอย่างไรกับกระบวนการทำหัตถกรรมท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว

6. วิธีการทำงานและปัญหาอุปสรรคในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยภายใต้การสัมผัสกับคนในท้องถิ่นทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้พักอาศัยอยู่ในบ้านต้นเปา ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับบ้านบ่อสร้าง บ้านต้นเปาเป็นแหล่งผลิตกระดาษสาเพื่อนำไปเป็นวัตถุดิบในการผลิตกระดาษสา จากการอยู่ในพื้นที่ระยะเวลาเกือบ 2 ปี ทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านทั้งบ้านต้นเปาและบ้านบ่อสร้างทำให้วิธีการทำงานในการวิจัยได้รับความสะดวกสบายมากขึ้นเนื่องจากอาศัยความเป็นคนในพื้นที่ทำให้สามารถสังเกตเก็บรายละเอียดและเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ รวมถึงความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

ในด้านข้อมูลผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่บ้านของบ้านต้นเปาในการสืบค้นแหล่งข้อมูลและผู้เชี่ยวชาญที่สามารถให้รายละเอียดด้านต่างๆ ที่ต้องการศึกษาและในการวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการทำงานเป็น 4 ขั้นตอนคือขั้นตอนแรกเป็นการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยรวมทั้งเป็นการสืบค้นเบื้องต้นเพื่อหาข้อมูลข้อสงสัยต่างๆ ขั้นตอนที่สองเป็นการรวบรวมข้อสงสัยเหล่านั้นเป็นประเด็นคำถามเพื่อค้นหาคำตอบจากผู้รู้โดยการสัมภาษณ์ ขั้นตอนที่สามเป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการและนำข้อมูลที่ได้ไปรวบรวมจัดระบบในการนำเสนอผลการวิจัยและขั้นตอนสุดท้ายเป็นการสรุปและเปรียบเทียบข้อมูลผลการวิจัยที่ได้กับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในด้านปัญหาอุปสรรคในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านการสื่อสารเนื่องจากชาวบ้านหรือผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะใช้ภาษาพูดแบบคำเมือง โดยเฉพาะผู้สูงอายุในหมู่บ้านเนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถสื่อสารภาษาท้องถิ่นได้ทำให้ผู้วิจัยต้องอัดเทปแล้วจึงนำไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทำการอธิบายดังนั้นจึงอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ได้จึงนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญมากอย่างหนึ่งและปัญหารองลงมาคือปัญหาด้านเวลาเนื่องจากข้อมูลบางส่วนจำเป็นต้องสอบถามจากผู้ประกอบการซึ่งในบางครั้งก็ไม่ได้ได้รับความสะดวกเนื่องจากต้องไปดูแลลูกค้าที่เข้ามาซื้อของจึงทำให้ขาดความต่อเนื่องของข้อมูลจึงต้องใช้เวลาในการเก็บข้อมูลค่อนข้างนานและบางครั้งก็เป็นการตอบเพื่อให้จบการสนทนาผู้วิจัยจึงต้องใช้การวิเคราะห์หาคำตอบที่แท้จริง

1.8 กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้มีกรอบแนวคิดในการศึกษาเป็นขั้นตอนโดยเริ่มศึกษาจากบริบทในอดีตของหมู่บ้านบ่อสร้างเพื่อให้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ทั้งทางด้านกายภาพและด้านเศรษฐกิจในอดีตของหมู่บ้านเพื่อนำมาเป็นข้อมูลเปรียบเทียบให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งนี้ยังเป็นการศึกษาว่าลักษณะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีปัจจัยใดบ้างเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการกลายเป็นสินค้าหรือไม่อย่างไร จากนั้นจึงจะทำการศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ร่มกระดาษโดยศึกษาถึงประวัติที่มาของการทำร่ม รูปแบบในการผลิตร่มและจุดมุ่งหมายในการผลิตในอดีตรวมถึงคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย ความรู้ในการผลิต การตลาด ทุนและแรงงานแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการเปรียบเทียบกับ รูปแบบในการผลิตร่มและจุดมุ่งหมายในการผลิตรวมถึงคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย ความรู้ในการผลิต การตลาด ทุนและแรงงานในปัจจุบัน และศึกษาถึงจุดหักเหหรือจุดเปลี่ยนที่สำคัญในแต่ละช่วงว่าสินค้าหัตถกรรมร่มกระดาษของหมู่บ้านบ่อสร้างถูกใช้ไปในแนวคิดอย่างไรในแต่ละช่วงที่มีการเข้ามาของการท่องเที่ยวและทำการศึกษาต่อไปอีกว่ามีกลไกหรือกระบวนการใดบ้างที่มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลง

กระบวนการกลายเป็นสินค้าและศึกษารวมไปถึงผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตในปัจจุบัน เมื่อทำการศึกษาในส่วนต่างๆ แล้วผู้วิจัยจะนำผลการศึกษาที่ได้มาสรุปและวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการทำหัตถกรรมท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดในการศึกษา

